

Олександр Бабінський

ХУМ

Темпора, 2025

Якщо справжнім є світ за спиною людини,
яка дивиться на тіні...
Отже, справжнім є лише світ Бога,
тобто того, хто й показує людині ілюзії.
А що, як світ Бога, це теж ілюзія?

О диво!
Які вродливі я створіння бачу!
Яке прекрасне це поріддя людське!
Який чудесний світ новий оцей,
Де отакі є люди!

«Буря»

Частина перша

«ГОМОГРАМ»

І пізнають вони, що я Господь,
Коли простягну їм руку.

«Вихід»

1

Вхід

Рама дивився на Тота зачарованими очима. Здавалося, ніколи ще він не бачив нічого дивнішого й таємничішого водночас. Білий літній діловий костюм, біла сорочка з чоловічим декольте і дерев'яний кулон у вигляді змія на шкіряному шнурку. Намащене якоюсь пахучою олією довге й русаве волосся було зібране в пучок на потилиці, а хитрі очі спокусника ховалися за блакитними градієнтованими «авіаторами». Рама навіть розгледів напис у куточку правої лінзи: Rain Bow.

Тот сидів за робочим столом свого цілком аскетичного кабінету. Хтозна, сам продумав такий дизайн чи ні, та якщо роззирнутися довкола, простора кімната нагадувала хатину часів давнього Єгипту: вибілені стіни, прості, однак цілком зручні стільці і такий самий робочий стіл, а справа та зліва від столу по два великих вікна. Єдине, що вказувало в цьому кабінеті на сучасність, був ультратонкий срі-

блястий Тотів ноутбук із зображенням надгризеної грушки на кришці.

— То що? — усміхнено кивнув він Рамі, так само простягаючи йому праву руку. У його розкритій долоні лежали дві пігулки: червона і зелена. — Ти з нами, парубче, чи проти нас?

Рама зрозумів, що це жарт. Тот завжди славився дивним гумором, який не всім був до смаку, однак саме зараз Рама усвідомлював, про що йдеться: допуск до містерій, про які серед працівників відділу контролю якості давно ходять легенди. Не всім щастить потрапити до Тотового кабінету і ще меншій кількості співробітників щастить про щось із ним побалакати. Казали, він ніколи навіть окулярів не знімав, а просто дивився на чергового кандидата й одразу оголошував вердикт. А що стосується Рами, тут система чуток зненацька дала збій, і Тот улаштував йому цілу співбесіду, яка, власне, закінчувалася пропозицією: червона чи зелена?

Рама вагався. Він уже був простягнув руку до долоні Тота, та в якийсь момент опустив її, вкотре ганяючи по колу одну думку:

«А раптом це якийсь тест?».

— Жодного підступу, — Тот ніби прочитав його думки. — Це наш особистий внутрішній світлофор:обираєш червону, залишаєшся на місці та живеш своїм буденним життям без усіляких ризиків і чекаєш нагоди рушити далі кар'єрними сходами. Це якщо пощастить, звісно. А обереш зелену, підеш уперед уже зараз, проте з можливими ризиками для життя. Отож обирай. — Він усміхнувся й зиркнув на Раму крізь блакить сонцезахисних лінз. — Однак, друже, обирай мудро.

— Що буде, якщо оберу зелену? — обережно перепитав Рама. — Я гратиму у вашій команді? Матиму всі...

— Ніхто не дає жодних гарантій, — голос Тота посерйознішав. Він перервав Раму, бо, видно, йому уривався терпець. Та й рука, мабуть, уже затерпла. — Я лише пропоную *шлях*. А чи до снаги він тобі, чи маєш ти на нього сили, покаже час. Це якщо ти ухвалиш рішення.

Рама хотів поцікавитися ще дечим, зокрема й кількістю тих, які не витримали шляху, проте справедливо вирішив не зловживати терпінням Тота, тим паче, що сюди й без того зазирали лише *обрані*. Отож він уже й так був на голову вищим за тих, з ким ще сьогодні вранці пив трав'яний чай на кухні офісу.

Вагаючись, Рама підняв долоню і звичним рухом зачесав таке саме русяве волосся назад. Ковзнувши по маківці, пальці опустилися на потилицю, а потім торкнулися маленького, вкритого хвилястим водоспадом роз'єму для підключення до віртуальної реальності.

«Тот із *Вищих*... У нього такого немає», — подумав він.

Рама вдруге торкнувся волосся, і це був знак того, що він надто нервував. До того ж у думках знову почало формуватися якесь запитання, та Рама зрозумів, що вже однозначно переборщує. Не кажучи більше ані слова, він підійшов до Тота й миттю взяв із долоні зелену пігулку.

— Будьмо! — кинув він, поклав її до рота й одразу ж відчув смак звичайного м'ятного льодяника, схожого на «Холс».

— Рама був парубок моторний, — усміхнувся Тот і сховав червону, мабуть барбарисо-

ву, пігулку кудись у шухляду столу. — Що ж, друже, на сьогодні твій робочий день закінчено. Речі можеш не збирати, тобі привезуть їх додому спецдоставкою коштом компанії. — Він знову посерйознішав. — А зараз забирайся звідси й добряче відпочинь, бо вже завтра в тебе почнеться таке життя, про яке ти можеш шкодувати решту років.

Рама не знав, як поставитися до цих слів, типу всміхнутися жарту чи, може, напружитися. Та зрештою він подякував і повернувся в бік дверей, а потім почув голос Тота:

— Ще одне, друже, — він простягнув руку вперед, тримаючи щось дуже схоже на великий смартфон. — Це наш корпоративний пристрій зв'язку. У ньому є всі необхідні тобі контакти й доступи до потрібного рівня. — Знову серйозне обличчя Тота нагадувало воскову маску з колекції славнозвісної мадам Тюссо. — Тримай. І не загуби його.

Рама взяв телефон. Прямокутний чорний корпус, згладжені кути, три вічка об'єктива камери й захисне скло на екрані. Дизайн доволі знайомий, тільки замість груші в центрі на нього зирило Праве Око Гора.

Подякувавши, вийшов із кабінету. Йому хотілося волати від радощів, терпіти змоги не було, та Рама вирішив усе ж таки поводитися пристойно. Він розумів, що на нього вже ось-ось налетить шквал запитань колег, на які, однак, він не зможе дати відповіді. І, на жаль, жодної, бо знав, що Око на його новісінькому телефоні означало не тільки символ корпоративної влади, а й читалося як «старший брат пильнує за тобою», тому з вуст анічичирк — від гріха подалі.

«Можливо, — подумав Рама, — туди краще не повертатися».

З цією думкою він відійшов від дверей ліфта в коридорі й попрямував у бік сходів, де планував скористатися чорним виходом.

«...також від гріха подалі».

Вулиця зустріла його червеною спекою, розпеченим асфальтом і галасом дитлахів, який долинав із майданчика на Львівській площі. Підійшовши до автобусної зупинки, Рама по-шпигунськи озирнувся й уважно подивився на багатоповерхівку з чималою чорною кулею на даху. Він ледь усміхнувся: там залишилися його речі, приятелі й колеги, а ще майже три роки життя й роботи в офісі Гомо-Грам — одного зі світових лідерів розробки відеоігор і віртуальних симуляцій на різний споживацький смак. Сусіди по кабінету, певно, мало не вмирили з цікавості, чекаючи, коли він повернеться, щоб розповісти їм про пригоди на горішньому поверсі в Тота.

Рама всміхнувся й перевів погляд на дорогу. До зупинки якраз наближався синій автобус із потрібним номером маршруту. Це чи не вперше за багато часу йому не довелося на нього чекати. Відчуваючи, як кишені джинсів поважчали на один телефон, він за мить зробив упевнений крок у салон, приклав смартфон до сканера сплати за проїзд, а потім сів на вільне місце біля вікна. Зупинка разом із площею, супермаркетом «Новус», будівлями та людьми залишилася позаду. Озирнувшись, Рама піймав себе на думці, що вже сумує за цією місциною, адже тут вони часто зустрічалися з колегами зранку, збиралися

в кав'ярнях неподалік і влаштовували вечірні пікніки на широченних моріжках Пейзажної алеї. А тепер у ньому панувало стійке відчуття, ніби вони вже ніколи не зустрінуться. Це кінець.

Дорога, як кажуть, в один бік.

Голодні скрики Баст Рама почув, ледь діставшись третього поверху. Його домашня улюблениця, імовірно, мала якесь особливе чуття щодо нього і заводила традиційні голодні котячі концерти, щойно він заходив до під'їзду. І байдуже, о котрій годині це було.

Піднявшись на п'ятий поверх, Рама побачив під дверима невелику чорну коробку. Вона була обліплена товстим шаром пакувальної плівки, а зверху мала червоно-біле попередження:

ОБЕРЕЖНО — КРИХКЕ
(власність компанії HomoGram)

«Оперативно, — подумав Рама, набираючи вхідний код на замку. — Цікаво, а як вони так швидко все встигли?»

Запитання було радше риторичним, бо в компанії іноді відбувалися й не такі чудеса, тож із відповіддю він вирішив не морочитися. Відчинивши двері, Рама традиційно зупинив ногою блискавичну Баст, яка, певно, ніколи не втратить бажання краще дослідити під'їзд і сходи, далі взявся за коробку й заніс її в коридор. Зачинивши двері, попрямував на кухню, дістав пакетик із котячим їдлом, а потім заходився мити миску Баст від залишків ранкового «неперевершеного асорті з кількох

видів м'ясного продукту». Вичавивши туди новий «Канін Роял», Рама поставив корм на підлогу і полишив чорну, мов смола, улюбленицю насолоджуватися на самоті, а сам пішов до вітальні й сів на диван. В голові витала лише одна думка:

«Так, я обраний! Мене обрали!».

Він окинув очима кімнату. Цю квартиру Рама орендував майже три роки, тобто якраз від початку роботи в «ГомоГрамі». Йому пощастило знайти гарну двокімнатну квартиру за доволі зручною, як для Києва, ціною, та ще й у такому чудовому районі, крізь який пролягала біла гілка метро, на якій, якщо вірити місцевому фольклору, переважно їздять найкрасивіші люди міста. Та часи вочевидь змінювалися, і Рама сподівався, що їхати деінде не доведеться, адже йому тут надто зручно. Однак Тот згадував якусь «роботу на полях», тож, вочевидь, мався на увазі інший, можливо, окремий офіс, де не так багато людей, як у «культці». Так вони з колегами називали будівлю, де працювали з десятої до вісімнадцятої щодня, крім вихідних. Тому існувала ймовірність переїзду, хоча йому про це ще ніхто нічого не говорив. Хай там як, а Рама таки дуже сподівався жити тут і надалі, він у цьому сенсі був моногамним, і якщо прикипав до чогось, то вже серйозно й надовго. Це стосувалося й житла.

«Цікаво, — зважаючи на все, що ось щойно згадував, подумав Рама. — За три роки життя робить черговий поворот до змін...»

Коли він був студентом, йому на очі потрапила стаття про важливість змін. Невідомий йому автор активно наголошував на тому,

що життя людини має змінюватися в середньому один раз на три роки. Тобто кожні три роки в ньому має відбуватися щось нове: робота, люди, житло, хобі... Це може бути пов'язано з чим завгодно, писав той, і навіть якщо зміни здаються дрібними, зрештою саме вони можуть вивести на найглобальніші наслідки. А наприкінці він радив раз на три роки влаштовувати зміни самотужки: навчання, подорожі, нові друзі. Це ніби сприяло розвитку людини й добре позначалося на ментальному та фізичному здоров'ї.

«Тож, — подумав він, — у мене все чітко за графіком».

Зненацька йому на думку спав Тот. Біла без засмаги шкіра, окуляри, тон, яким він розмовляв. Глибоко всередині Рами заворушилося одне з потаємних бажань. Одне з тих, які він загалом старався ігнорувати, та не думати про таке просто не було сили. Тому на тій самій внутрішній глибині поруч із бажанням зажевірла маленька іскра — завдяки оновленню ділового статусу він почне рухатися в бік зміни власної *варни*, а з часом матиме можливість долучитися до Вищих. До тих, серед яких обертався зокрема й Тот. Рама знав про них небагато, власне, як і більшість *Середущих*, і так само, як про них, *Середущих*, майже нічого не знали *Нижчі*. Така ієрархія панувала споконвіків, добре врівноважуючи світ під час періодичних, іноді занадто суворих випробувань. Однак, будучи цілком справедливою, система передбачала шляхи переходу знизу нагору і, навпаки, згори вниз, проте для цього людина мала не лише добряче старатися вті-

лювати свої таланти, бо варни якраз і були організовані для того, щоб кожен жив на відповідному до свого таланту місці. Людина радше мала являти світу власний запал, вогонь, енергію, що стала б маяком та рушійною силою для інших. Принаймні Рама розумів це десь приблизно так, тому й ховав бажання в глибині, не знаючи до пуття, як саме його можна втілити. Аж тут сьогодні під час обіду його запросили на горішній поверх на співбесіду до Тота, після якої він і досі не розумів, чим саме займатиметься. Однак будувати багатоперхові плани про варни зараз було дуже й дуже зарано. Це, певно, занадто масштабний проєкт. Та хіба ж мрії можна спинити? Ні, навряд чи комусь таке коли-небудь удалося.

Сидячи на дивані, Рама вкотре за останні кілька хвилин роззирнувся. Його оточували білі стіни з трьома чорно-білими світлинами. На одній виднівся старий синій Дніпро з кількома островами, які добре було видно з Витачівської кручі. Цей кадр, певно, зробили біля наріжного каменя Української Духовної Республіки, закладеного Учителем Бердником. На іншій світлині прискіпливе око впізнало б глиняний берег та кручу Трахтемирова, що недалеко від пам'ятника Івану Підкові, а на наступній, поруч, чи то схід, чи то захід сонця на Бучаку, який також мав свої цікаві особливості. Одразу за картинами були двері до такої самої білої спальні, а прямо перед Рамою – вихід на балкон. З коридору можна було потрапити до вітальні, якщо йти прямо, або в окремі вбиральню, ванну і кухню, якщо одразу ж повернути наліво. Все-таки з жит-

лом Рамі дуже пощастило. Зручне планування, хороший ремонт і мінімалізм, все, як він любив, та ще й спокійний район без метушні й галасу. Зовсім поруч автобусна зупинка і до метро не так далеко, хвилин п'ятнадцять, може, двадцять пішки. Рама називав цей район «сімейним», бо недалеко було два дитячих садочки і школа для дітей Середущих. Фортуна до нього справді була прихильною, тим паче, що деякі колеги жили в районах для Нижчих, і їм мало не щодня доводилося випробовувати власне ментальне здоров'я на міцність. Все, звісно, під акомпанементи, що лунали з гонделіків околиць міста й сірих понурих багатоповерхівок, поблизу яких на станціях метро навіть не малювали жовтих ліній, що попереджували про небезпеку, мабуть, вважаючи, що для місцевих так навіть краще. По-своєму все це прекрасно передавало атмосферу довкілля.

Не знаючи, чим зайнятися, Рама потягнувся до журнального столика, що стояв перед диваном, і взяв *віртуал*. Це була цікава інновація, яка років із десять тому порвала ринок цифрової продукції на шмаття. Перехід людей із реального світу у віртуальний колись значно прискорився з винайденням сториз-окулярів. Вони не тільки знімали короткі відео для соцмереж, а й прикрашали довкілля барвами на будь-який смак. Вислів «дивитися на світ крізь рожеві окуляри» позбувся метафоричності та миттю набув прямого значення. А наступним кроком розвитку віртуального світу стали *віртуали* — вживлені між головою й шиєю портали, під'єднавшись до яких, кожен міг обирати картинку світу на власний розсуд. До того ж

завдяки інновації кіно зі стримінгів тепер можна було дивитися не на екрані смарт-тв чи лептопів, а прямо «в голові», що дозволяло глядачам бути «учасниками» подій, зокрема й під час еротичних сцен. Показники й без того рейтингового «ПорнХабу» сягли неймовірних висот, залишивши далеко позаду «Нетфлікс» та всі схожі на нього канали розваг.

Рама вживив собі портал близько трьох років тому, незадовго до роботи в «ГомоГрамі». То був культ, мода, шик і блиск. Так робила більшість, як серед Нижчих, так і Середущих. Майже всі, крім Вищих. Кажуть, їм таке було суворо заборонено, і тому Рама по-своєму співчував, бо щиро вважав, що вони позбавлені по-справжньому цікавих розваг. Та хай навіть життя у вищій варні й було складним з огляду на чималий пакет правил, бути серед них означало найбільший престиж і забезпечення на решту життя. Вищі ніколи не працювали за гроші, вони їх не цікавили від слова «взагалі». Їх натомість усім забезпечувало суспільство, навіть із надлишком. Вони переважно займали всілякі топпосади, на яких розвивали різні напрямки корисних галузей, від освіти та політикуму до комерційних компаній на кшталт «ГомоГраму». Тому не дивно, що піднятися до них бодай на щабель було кришталевою мрією чи не кожного Середущого, якщо він себе поважав. Багато хто прагнув укорінитися й насолоджуватися плодами свого розвитку, та далеко не кожен мав на це талант.

Коли Рама «всадив» пристрій у «гніздо», очі ніби затягнуло напівпрозорою плівкою. Перших така «сліпота» була надто незвичною,

та мозок швидко адаптується до нововведень, тож Рама, як і всі інші користувачі, звик до «робочого тла». Перші кілька разів він частенько грався з відтінками, та згодом зупинився на класичному прозорому варіанті картинки. Потім усе ж таки обрав у налаштуваннях напівпрозорий, бо дійшов висновку, що між реальністю й віртуальністю має бути хоч якась різниця, якась межа. Таким чином він залишив за собою право її відчувати.

Після завантаження тла перед очима з'явилось звичне меню. Перші моделі віртуалів передбачали використання спеціальних рукавичок, як у давніх відеоіграх. Прості маніпуляції руками допомагали користувачам обирати всілякі пропозиції, однак подальші оновлення процесів звели все до класичних голосових команд, і працювати з віртуалом — а якщо точніше, то насолоджуватися ним, — стало значно зручніше.

— Інстаграм, — чітко й неголосно промовив Рама, і його очі зафіксували завантаження додатку на «тлі». — Ем... Знайти профіль Ishtar Voguea. Відкрити, — за мить додав він.

Емблема соцмережі одразу ж зникла, натомість спочатку з'явився звичний шопінгмол у стрічці оновлень, а далі пошукова стрічка, яка буквально за секунду вивела на акаунт дівчини, у яку Рама був закоханим ось уже кілька місяців. Проте ті самі кілька місяців страхався запросити її на побачення, за що періодично себе картав.

Він бозна-який раз подивився на аватарку профілю. Іштар була невисокого зросту, з гарною фігурою й темно-русявим волоссям,

яке сягало лопаток. Чиєсь творче око та вміння користуватися камерою зафіксувало її на тлі синьої води з ледь-ледь помітними хвилями. Дівчина стояла на одному із середземноморських пірсів, а за її спиною вода зливалася в одну картинку з таким самим гарним синім небом без хмар. Світлі джинсові шорти, чорна футболка оверсайз із намальованими мальвами й білим підписом *Ukraine is the capital of Great People*, щира усмішка дитини, яка насолоджується життям. У її карих очах, які з викликом дивилися прямо в об'єктив, палали бісики, виказуючи сильний та разом із тим запальний характер. Усім, хто не знав Іштар, вони ніби промовляли: покажеш мені палець, можу відкусити руку. І цей погляд дуже вабив.

Від ранку у профілі з'явилися кілька світлин із роботи. Вона працювала в рекламній агенції, тож іноді любила похизуватися своїми досягненнями. Крім фото, за підписаною угодою, де ім'я її клієнта було завбачливо затерте мозаїкою, Іштар додала ще пару світлин із квітами з якоїсь міської клумби і ще одну, де її долоня тримала стаканчик із емблемою «Макдо» на тлі якогось парку. Рама уважно роздивлявся фото й піймав себе на думці, що, напевно, вона також мешкає десь у районі для Середущих. Ну, він принаймні дуже на це сподівався, бо не хотілося, щоб його симпатія мучилася десь посеред убогості Нижчих, які не вміли ні доглядати за довір'ям, ні мати бодай якийсь лад у своєму житті. Їм усім була потрібна тверда рука, яка скеровувала б їх у корисну для всіх верств соціальну діяльність. Однак на своїх територіях вони жили переважно як хо-

тіли, у цьому для них була передбачена певна свобода дій. Тому Рама розумів, що Іштар точно варта кращого.

— Вподобати останній допис, — знову чітко й неголосно промовив він, і під світлинами одразу з'явилося сердечко з ім'ям Rama Pershyi. — Написати коментар до останнього допису: «Прекрасні фото», — додав він. — Додати класичний смайл... Відправити.

Літери наче самі надрукувалися під світлинами дівчини, а потім за ними вигулькнув жовтий усміхнений колобок. Рама знав, що Іштар це оцінить, бо любила ретро-емоджі. Вона навіть іноді замість традиційного «колобка» ставила просто дужку, показуючи таким чином усмішку або розчарування. Дівчина, як то кажуть, мала свій келих загадковості та інтересів, і Рамі хотілося досліджувати його до самісінького дна.

Вони познайомилися на корпоративі у спільного знайомого, а потім десь за тиждень випадково зустрілися на пероні метро. Цими днями Рама часто згадував про неї, тож не міг не скористатися можливістю продовжити спілкування. Він тоді запросив її в ресторанчик індійської кухні неподалік, проте вона відмовилася, запропонувавши натомість вегетаріанське меню переформатованого колись давно «Макдональдсу» з неперевершеною — на її смак — кавою. Дівчина любила цю мережу з часів старших класів, тож усі ці роки залишалася її палкою прихильницею.

Дві години спілкування пролетіли, наче птах за вітром. Рама хотів, аби час зупинився на місці, однак таких надприродних здібно-

стей він, на жаль, не мав. Йому було складно сказати, чи хотіла Іштар того самого, тож єдине, що зауважив, це легкість, із якою та спочатку запропонувала інший заклад. Так само легко потім попросилася з ним біля метро. За цей час вони поспілкувалися про все на світі. Рама зазирає у її очі, зауважував ямочки на щічках, спостерігав, як тендітно вона накручувала волосся на палець, коли захоплено про щось розповідала. Він не читав обличчя людей і часто не розрізняв симпатію і просто бадьорий настрій, тож Іштар із усією своєю веселістю та кмітливістю залишилася для нього загадкою й надалі. За ці місяці вона майже ніколи не відмовляла йому у кавуванні, та разом із тим ніколи не проявляла ініціативи першою. Можливо, через свої вподобання дівчина дотримувалася традиційної доктрини про те, що жінкам жіноче, а чоловікам чоловіче, та Рамі не вистачало духу зробити отой самий перший крок назустріч своїм почуттям.

Вкотре погортавши сторінку дівчини, він переключився на фейсбук. Разом із інстаграмом та твіттером це були чи не єдині дозволені варні соціальні мережі. Ця трійця не випалювала емоції так сильно, як той самий тікток, що був у топі вподобань Нижчих. Тому Середущим, м'яко кажучи, не рекомендували ним користуватися, адже саме цей прогресивний шар суспільства тримав на собі здорову функціональність соціуму в той час, як Вищі їх скеровували в потрібних напрямках, а Нижчі забезпечували порядок і благоустрій довкілля.

Швидко проглянувши свою стрічку, Рама замислився, чи не вказати йому в резюме

оновлення професійної посади. Він уже хотів промовити команду «Редагувати особисті дані», але подумав, що, певно, наразі це буде зайвим. Тим паче сам навіть до пуття не знав, що на нього чекатиме завтра та чим він узагалі займатиметься на тих Тотових «полях».

«Потім оновлю, — подумав Рама, — бо не дай Боже наврочу».

Його вечір закінчився звичним переглядом кіно. Читання перед сном якось утратило актуальність, хоча він і планував надолужити, та бажання поки що не виникало. Отож, зручно вмостившись у ліжку, Рама переключився швидко на «ТакФлікс» і вказав назву стрічки. Пошуковик порталу знайшов озвучене — і вже за мить з'явилися перші титри. Фільм Рама дивився з Баст під лівим боком і заснув на пророчому вигуку героя:

— Схаменіться, люди. Це все вам сниться!

Зміст

Частина перша	
«ГОМОГРАМ»	7

Частина друга	
ПРОМЕТЕЙ	109

Частина третя	
ЗАГЛИБЛЕНИЙ СВІТ	163

Частина четверта	
ПІДНЕСЕННЯ	193

Замість епілогу	212
Від автора	230